

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ШЕСТИСТРУННА ГІТАРА

Програма
для музичної школи
(музичного відділення початкового спеціалізованого
мистецького навчального закладу)

Київ – 2005

НОВА КНИГА
ВИДАВНИЦТВО

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ШЕСТИСТРУННА ГІТАРА

Програма
для музичної школи (музичного відділення початкового
спеціалізованого мистецького навчального закладу)

2005

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ. ШЕСТИСТРУННА ГІТАРА

Програма для музичної школи (музичного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу), – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 32 с.

Укладачі:	<i>А. Л. Бойко</i> – викладач-методист дитячої музичної школи № 35 м. Києва <i>О. В. Черепович</i> – викладач-методист дитячої музичної школи № 10 м. Києва
Керівник:	<i>К. А. Чеченя</i> – викладач-методист дитячої музичної школи № 21 м. Києва, голова Асоціації гітаристів Національної всеукраїнської музичної спілки
Рецензенти:	<i>В. І. Доценко</i> – професор Харківського державного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського, заслужений артист України <i>Г. М. Любимов</i> – викладач-методист дитячої музичної школи № 7 ім. І. Шамо м. Києва
Відповідальна за випуск	<i>Н. І. Смольська</i>
Редактор	<i>Ю. Д. Виноградова</i>

Підписано до друку 02.12.05 р. Гарнітура Times
Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 2. Наклад 1500 прим.

Видавництво «Нова Книга» м. Вінниця, вул. Стеценка, 46/85
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №103 від 30.06.2000 р.
Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81
E-mail: newbook1@vinnitsa.com
www.novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2005

Введення

Гітара має багатовікову історію. Це один з тих музичних інструментів, популярність якого з часом невинно зростає, так само як і кількість прихильників на всіх континентах.

Але, крім заслуженої слави, за гітарою закріпилися певні помилкові стереотипи, один з яких – її “простота” і “доступність”. І ця уявна “простота” в освоєнні приводить до того, що вчитися грати на гітарі починають у тому віці, коли вже час готуватися до вступу в музичне училище. Проте викладачі-гітаристи повинні всіляко сприяти поступовому гармонійному розвитку творчих і виконавських здібностей юних гітаристів, вводячи дітей якомога раніше в чарівний світ музики.

Викладач повинен довести, що по-справжньому освоїти гітару так само важко, як, наприклад, провідні інструменти симфонічного оркестру. Слід демонструвати особливості інструмента, його сильні сторони: розмаїття штрихів та прийомів, багатство тембрових відтінків, скордатуру, можливість виходу з температури тощо. Загальновідомо, що діти прагнуть навчитися гри на гітарі в першу чергу для того, щоб виконувати сучасні мелодії. Тому завдання педагогів – не ігнорувати це природне бажання, а, використовуючи його як стимул, вдумливо і органічно формувати художній смак учня на кращих взірцях класичної, а також сучасної музики.

Можливості гітари ще далеко не розкриті, і в різні періоди історії видатні виконавці і композитори кожен по-своєму намагалися стимулювати розвиток гітарного мистецтва. Тому органічним є процес творчого переосмислення програм та методик минулих років та збагачення їх новим матеріалом, враховуючи досвід інших інструментальних шкіл.

Потрібно постійно оновлювати педагогічний репертуар, в якому відчувається брак оригінальної гітарної музики високого художнього рівня та майстерних аранжувань сучасних мелодій.

Ще один негативний стереотип – це недостатність національного репертуару. Проте незаперечним є факт, що Україна – одна з могутніх музичних держав світу і з давніх-давен іноземні дослідники відмічали виняткову музичну обдарованість українців. Українські мелодії здавна були популярними не тільки в сусідніх народів, а й в усій Європі.

Сьогодні вкрай необхідно робити перекладення для гітари кращих зразків багатой української музичної спадщини, а також створювати на національній основі новий самобутній репертуар. Крім гітаристів, що мають творчі здібності, до розширення та збагачення національного гітарного репертуару слід залучати професійних композиторів, які розуміють специфіку гітарного мистецтва. Це питання слід вирішувати у творчій співпраці досвідчених музикантів-виконавців та композиторів.

Перед викладачами-гітаристами стоїть складне і почесне завдання: на основі творчих прогресивних методів оптимізувати процес навчання, виховувати талановитих музикантів, піднести авторитет української гітарної школи, збагативши свіжим національним струменем світове музичне мистецтво.

Пояснювальна записка

Навчання з предмета “Музичний інструмент шестиструнна гітара” у початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладах України проводиться в обсязі, передбаченому Типовими навчальними планами, затвердженими наказом Міністерства культури і мистецтв України від 18.02.2002 р. № 101.

Початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади (школи естетичного виховання) є творчими осередками, де учні отримують загально-музичну освіту, де на кращих зразках української та світової музики виховується в них естетичний смак, інтерес та бажання пізнавати світ мистецтва.

Саме тут, у школі, як у першій ланці професійної музичної освіти, потрібно виявити і підготувати до подальшого навчання найбільш здібних і талановитих дітей.

Для оптимізації процесу навчання потрібно налагодити творчі зв'язки з викладачами музично-теоретичних дисциплін та керівниками хорового і оркестрового класів. Важливо також залучити до співпраці батьків, які повинні створити сприятливий клімат для музичного розвитку дітей, забезпечити їх усім необхідним для успішного навчання.

Окремі майстри та фабрики музичних інструментів виготовляють гітари різні за розмірами: половинки (1/2), три чверті (3/4), сім восьмих (7/8) тощо, і тому викладач повинен допомогти своїм учням пі-

дібрати якісний інструмент, що за розміром відповідав би їх віковим та фізіологічним особливостям. Недопустимо, коли учні молодшого шкільного чи дошкільного віку грають на “дорослих” великих гітарах, що значно гальмує навчальний процес (і нерідко призводить до негативних наслідків).

Форма індивідуальних занять дає можливість досконало вивчити характер, темперамент, розумові та фізичні особливості учня і розкрити його творчий потенціал. Тут важливо, крім фаху, володіти необхідним мінімумом знань з таких дисциплін, як психологія, естетика, вікова педагогіка, фізіологія, анатомія тощо.

Надзвичайно важливим є початковий етап навчання. Необхідно враховувати індивідуальність кожного учня, формувати диференційований підхід, бо початківці, як правило, добре сприймають нову інформацію, але водночас не можуть довго концентрувати увагу, що змушує викладача змінювати протягом уроку різні види музично-педагогічної діяльності. Учня слід зацікавити з самого початку, для чого зробити уроки творчо насиченими, а сам процес навчання захоплюючим.

Треба враховувати рівень здібностей та можливостей учнів, подаючи матеріал у логічній послідовності від простого до складного, бо і занадто складні, і дуже спрощені завдання не сприяють розвитку музичного виконавства.

На перших уроках закладаються основи музично-теоретичних знань, формуються виконавські навички, вміння творчо працювати і, що найголовніше, самостійно виконувати поставлені задачі. Цей етап значною мірою сприяє успішному розвитку і становленню юного музиканта.

Особливу увагу необхідно приділити моментам правильної посадки та постановки рук, пристосуванню до інструмента, бо чим раніше учень засвоїть ці правила, тим швидше і без перешкод він буде рухатися вперед, уникаючи небажаних ускладнень, які в деяких випадках можуть призвести і до професійних захворювань. Слід із самого початку пильнувати за тим, щоб учень сидів зручно і правильно, щоб не затискалися не тільки пальцями, а й плечові та інші групи м'язів, бо це негативно впливатиме на виконавський процес. Треба слідкувати за тим, щоб на притискання струн та звуковидобування витрачалася рів-

но стільки зусиль, скільки необхідно для якісного звучання, уникаючи перевтомлення м'язів.

З перших уроків слід привчати учня слухати свою гру і наполегливо вимагати від нього якісного звуковидобування. Вправи не повинні бути схоластичними чи “технікою заради техніки”, вони мають розв'язувати конкретні завдання, розширюючи арсенал можливостей для розкриття художнього образу. Точність ритму, відповідність темпу, логічне фразування, агогічні відхилення, динамічні відтінки – це деякі з основних аспектів, що повинні бути в центрі уваги викладача з початкового етапу і протягом всіх років навчання.

Специфіка інтерпретації музичних творів повинна бути об'єктом особливої уваги з боку викладача. Учень, виконуючи той чи інший твір, повинен враховувати особливості національної школи та виконавської манери відповідної історичної епохи.

Такому важливому фактору музичного розвитку, як ансамблева гра, слід приділяти належну увагу – від виконання простих мелодій під акомпанемент викладача на початковому етапі і до участі в різних (однорідних чи змішаних) ансамблях в наступні роки навчання.

Важливо якомога швидше навчити учня настроювати свій інструмент.

Потрібно послідовно та наполегливо розширювати загальний світогляд юних музикантів, допомагати їм у здобутті музично-теоретичних знань, необхідних для осмисленого повноцінного виконавства, водночас не перевантажуючи термінами та інформацією, яка не буде використовуватися ними у практичній діяльності.

Важливим аспектом є вироблення навиків читання нот з листа, робота над чим повинна вестися з першого і до останнього класів, що значно полегшить процес самовдосконалення і дасть змогу швидко влитися в різні музичні колективи.

Розвиток творчих здібностей – один з основних напрямів педагогічної роботи. Важливо, щоб учні вміли транспонувати мелодії та гармонічні послідовності, підбирати на слух та імпровізувати, а найбільш обдарованих заохочувати до створення власних п'єс, знайомити їх з основами композиторської техніки.

Важливим фактором естетичного виховання та розвитку виконавської практики є вірний добір репертуару, що являється однією з основних за-

дач методичної роботи викладача. Гітаристи мають широкий репертуар: тут і зразки старовинної музики доби Ренесансу, поліфонічні твори барокової доби, велична спадщина європейських композиторів-класиків, шедеври епохи романтизму тощо. Широко представлені національні школи з глибокими традиціями гітарного мистецтва (Іспанія, Італія, країни Південної Америки). Водночас, явно бракує оригінальних творів сучасних композиторів і талановитих обробок сучасного народного мелосу.

Неприпустимим є стан, коли використовуються ті ж самі застарілі, роками напрацьовані репертуарні схеми, коли викладачі майже не звертаються до національної музичної спадщини, ігнорують сучасні прогресивні напрямки.

Важливо ретельно підбирати репертуар, який повинен відповідати високому художньому рівню та гармонійно поєднувати кращі зразки старовинної та сучасної, академічної та народної музики.

Разом з шанобливим ставленням до класичної спадщини необхідно вводити в репертуар сучасні мелодії від естради до творів композиторів сьогодення з новою музичною мовою та новими прийомами. Сучасна музика у репертуарі гітариста повинна бути представлена всіма жанрами і напрямками – від академічної до авангарду.

За останні роки значно розширився діапазон засобів виразовості та виконавських прийомів. Тут і оригінальні винаходи і запозичення з технічного доробку інших музичних інструментів. В сучасну виконавську практику міцно увійшли різновиди специфічного прийому під назвою “бенд” (підтягування струн чи вібрато поперек грифа), елементи “тепінгу” (гітарне легато, що виконується окремо пальцями правої та лівої руки), численні звукоімітаційні прийоми тощо.

Поява в репертуарі п'єс відповідного характеру потребує вивчення специфічних прийомів (разгеадо, пульгар, тамбурин, гольпе та ін.), які підкреслюють самобутність гітари.

Учнів старших класів варто ознайомити зі “ставкою” (притисканням струн великим пальцем лівої руки) – прийомом, розповсюдженим у віолончельній техніці, який розширює виконавські можливості гітариста.

Викладачі повинні вправно володіти найбільш розповсюдженими прийомами гри та штрихами з арсеналу сучасної гітарної техніки і вміти грамотно роз'яснити та показати їх учням.

Особливої уваги потребують аплікатурні проблеми. Крім перевіреної часом аплікатури А. Сеговії, гами потрібно виконувати й іншими варіантами: ковзною, зімкнуто-розширеною, з максимальним використанням вільних струн (і не тільки у перших позиціях), різновидами прогресивної аплікатури.

Крім хроматичної, мажорних та мінорних гам, у процесі вдосконалення виконавської техніки бажано використовувати й інші звукоряди: пентатоніку, лади народної музики, блюзову гаму, а також симетричні лади (модального типу).

Для успішної організації навчального процесу мають регулярно проводитися такі контрольні заходи, як заліки, академічні концерти, у тому числі відкриті, іспити, прослуховування, технічні заліки, орієнтовні програми яких викладено в наступному розділі.

У 1 класі обов'язковими контрольними заходами є:

Прослуховування (без оцінки) – грудень.

Відкритий академічний концерт (без оцінки) – березень.

Підсумковий академічний концерт: кінець квітня – початок травня.

У 2–4 класах (строк навчання 5–6 років) та в 2–6 класах (строк навчання 7–8 років):

Академічний концерт: кінець жовтня – початок листопада.

Відкритий академічний концерт (без оцінки) – березень.

Підсумковий академічний концерт: кінець квітня – початок травня.

Технічний залік – лютий.

У 5–6 класах (строк навчання 5–6 років) та в 7–8 класах (строк навчання 7–8 років):

Прослуховування (без оцінки) – грудень.

Прослуховування (без оцінки) – квітень.

Випускний іспит – травень.

Випускники, які після закінчення школи збираються продовжувати музичну освіту, повинні виконати програму, що відповідає вимогам прийому до вищих навчальних закладів I–IV рівнів акредитації.

У даній програмі пропонуються два варіанти програм академічних концертів, випускних іспитів, розрахованих як на учнів, що мають середні можливості, так і на учнів з більш розвинутими музичними здібностями.

Важко передбачити всі аспекти та нюанси навчального процесу, бо різні за рівнем обдарованості та психофізіологічними особливостями розвитку учні потребують індивідуального підходу, тому немає потреби в чіткій регламентації кожного кроку викладача. Програма має бути орієнтиром та спрямовувати творчу діяльність викладачів, які, спираючись на власний досвід та використовуючи певні педагогічні методи, повинні організувати та забезпечити успішний хід навчального процесу.

Строк навчання – 5–6 років ПЕРШИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги Музично-теоретичні знання

Знайомство з історією гітари та її будовою.

Поняття про лад, тональність, інтервали.

Звукоряд, тон, півтон.

Тривалості нот, паузи (від цілої до шістнадцятої).

Знаки альтерації. Поняття про метр та ритм.

Розміри 2/4, 3/4, 4/4; такт, затакт; сильна, слабка долі.

Елементарні позначення динаміки, темпів; аббревіатура.

Музично-виконавські навички

Посадка та постановка рук.

Прийоми гри: тірандо, апояндо.

Гама: C-dur (1 октава); G-dur, F-dur (2 октави); хроматична (в I-й позиції).

Арпеджіо, акорди.

Читання нот з листа.

Настройка гітари.

Протягом першого року навчання треба вивчити:

4–6 етюдів на різні види техніки;

8–10 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

Прослуховування (грудень)	– 2 різнохарактерні п'єси.
Відкритий академічний концерт (березень)	– 2 різнохарактерні п'єси.
Підсумковий академічний концерт (кінець квітня – початок травня)	– 2 різнохарактерні п'єси та етюд.

ДРУГИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги Музично-теоретичні знання

Поняття про кварто-квінтове коло тональностей.

Паралельні та одноіменні тональності до 2-х знаків.

Мінор (натуральний, гармонічний, мелодичний).

Тризвуки, інтервали (мала та велика секунди, мала та велика терції, чиста кварта, чиста квінта, чиста октава).

Особливі види ритмічного поділу (дуолі, тріолі, квартолі).

Збільшення тривалостей нот (фермата, ліга, крапка).

Агогіка.

Синкопи.

Музично-виконавські навички

Гама і вправи різними тривалостями та ритмічними малюнками (дуолі, тріолі, квартолі, пунктирний ритм).

Гама: D-dur, d-moll (2 октави); F-dur (3 октави) (аплікатура А. Сеговії); хроматична (3 октави). D-dur – терціями (1 октава).

Флажолети (натуральні), легато (низхідне, висхідне), глісандо, стакато, баре.

Зміна тембру.

Читання нот з листа.

Транспонування простих мелодій.

Гра в ансамблі.

Протягом другого року навчання треба вивчити:

4–6 етюдів на різні види техніки;

поліфонічний твір;

6–7 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

Академічний концерт (кінець жовтня – початок листопада)	– 2 твори (один з яких поліфонічний).
Технічний залік (лютий).	
Відкритий академічний концерт (березень)	– 2 різнохарактерні п'єси.
Підсумковий академічний концерт (кінець квітня – початок травня)	– 2 різнохарактерні п'єси та етюд.

Вимоги до технічного заліку:

Гама: F-dur (3 октави), D-dur, d-moll (2 октави) різними ритмічними малюнками та штрихами. D-dur – терціями (1 октава).

1–2 етюди.

Читання нот з листа.

Партії з ансамблю.

ТРЕТІЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги

Музично-теоретичні знання

Тональності до 4-х знаків.

Головні тризвуки в тональностях та їх обернення. Домінант септакорд.

Елементарний аналіз структури та форми музичного твору, жанрова характеристика.

Знайомство з напрямками сучасної музики (блюз, джаз, поп, рок та ін.).

Музично-виконавські навички

Гами та вправи різними тривалостями, ритмічними малюнками та штрихами.

Гами: G-dur, e-moll, E-dur (3 октави) (аплікатура А. Сеговії).

G-dur – терціями, октавами (2 октави).

Арпеджіато, вібрато, піцicato, тремоло, легато на різних струнах, бенд.

Знайомство з мелізмами: форшлагги, морденти.

Акомпанемент: позначення нот літерами, схеми акордів.

Підбір простих мелодій, транспонування.

Читання нот з листа.

Гра в ансамблі.

Протягом третього року навчання треба вивчити:

4–6 етюдів на різні види техніки;

поліфонічний твір;

твір великої форми;

5–7 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

Академічний концерт (кінець жовтня – початок листопада)	– 2 твори (один з яких поліфонічний).
Технічний залік (лютий).	
Відкритий академічний концерт (березень)	– 2 різнохарактерні п'єси.
Підсумковий академічний концерт (кінець квітня – початок травня)	– твір великої форми, п'єса та етюд.

Вимоги до технічного заліку:

Гами: E-dur, G-dur, e-moll (3 октави) (дуолями – секстолями, пунктирним ритмом). G-dur – терціями, октавами (2 октави).

1–2 етюди.

Читання нот з листа.

Партії з ансамблю.

ЧЕТВЕРТИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги

Музично-теоретичні знання

Тональності до 5-ти знаків.

Складні, мішані розміри.

Домінантсептакорд з оберненнями.

Малий та зменшений ввідний септакорд.

Характерні інтервали.

Лади народної музики.

Аналіз форми та структури музичного твору.

Музично-виконавські навички

Гами та вправи різними тривалостями, ритмічними малюнками та штрихами.

Гами: H-dur, A-dur, fis-moll (3 октави) (аплікатура А. Сеговії).

A-dur – терціями, секстами, октавами (2 октави).

Елементи прогресивної аплікатури.

Штучні та складені флажолети, пульгар, разгеадо, гольпе, тамбу-рин, тремоляndo, тепінг, ставка.

Мелізми: групето, трель та ін.

Підбір мелодій, транспонування.

Елементи імпровізації.

Читання нот з листа.

Гра в ансамблі.

Протягом четвертого року навчання треба вивчити:

4–5 етюдів на різні види техніки;

поліфонічний твір;

твір великої форми;

5–6 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

- Академічний концерт (кінець жовтня – початок листопада) – 2 твори (один з яких поліфонічний).
Технічний залік (лютий).
Відкритий академічний концерт (березень) – 2 різнохарактерні п'єси.
Підсумковий академічний концерт (кінець квітня – початок травня) – твір великої форми, п'єса та етюд.

Вимоги до технічного заліку:

- Гами: H-dur, A-dur, fis-moll (3 октави) (дуолями – секстолями, пунктирним ритмом). A-dur – терціями, секстами, октавами (2 октави).
1–2 етюди.
Читання нот з листа.
Партії з ансамблю.

П'ЯТИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги Музично-теоретичні знання

- Тональності до 7-ми знаків.
Симетричні лади модального типу.
Модуляція у тональності першого рівня спорідненості.
Поглиблений аналіз форми та структури музичного твору, жанрова характеристика.
Знання основних, найбільш уживаних музичних термінів.

Музично-виконавські навички

- Гами і вправи різноманітними тривалостями, ритмічними малюнками та штрихами в усіх тональностях (аплікатура А.Сеговії).
Прогресивна аплікатура. Вміння грати гами різними інтервалами (терціями, секстами, октавами, децимами), акордові фігурації.
Вільне читання з листа творів рівня 2–3 класу.
Вміння виконувати акомпанемент по нотах та акордових схемах.
Транспонування мелодії та акомпанементу на різні інтервали.
Навички імпровізації.
Гра в ансамблі.

Протягом п'ятого року навчання треба вивчити:

- 4–5 етюдів на різні види техніки;
поліфонічний твір;
твір великої форми;
5–6 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

- Прослуховування (грудень) – п'єси та етюд.
Прослуховування (квітень) – вся програма.
Випускний іспит (травень) – твір великої форми; поліфонічний твір;
2 різнохарактерні п'єси (одна з яких – обробка народної пісні або танцю);
етюд.

ШОСТИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги

Закріплення усього матеріалу теоретичних знань та вдосконалення набутих виконавських навичок.

Підготовка програми, що відповідає вимогам вступних іспитів у відповідні вищі навчальні заклади I–IV рівнів акредитації.

Контрольні заходи:

- Прослуховування (грудень) – 2 п'єси та етюд.
Прослуховування (квітень) – вся програма.
Випускний іспит (травень) – твір великої форми; поліфонічний твір;
2 різнохарактерні п'єси (одна з яких – обробка народної пісні або танцю);
етюд.

Строк навчання – 7–8 років

ПЕРШИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги

Музично-теоретичні знання

Знайомство з історією гітари та її будовою.

Елементарні поняття про лад, тональність, інтервали.

Звукоряд, тон, півтон.

Тривалості нот, паузи.

Знаки альтерації.

Розміри 2/4, 3/4; такт; сильна, слабка долі.

Елементарні позначення динаміки, темпів.

Музично-виконавські навички

Посадка та постановка рук.

Прийоми гри: тірандо, апояндо.

Гама: C-dur (1 октава), G-dur (2 октави), хроматична (в I-й позиції).

Арпеджіо.

Настройка гітари.

Протягом першого року навчання треба вивчити:

4–5 етюдів на різні види техніки;

7–9 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

Прослуховування (грудень) – 2 різнохарактерні п'єси.

Відкритий академічний концерт (березень) – 2 різнохарактерні п'єси.

Підсумковий академічний концерт (кінець квітня – початок травня) – 2 різнохарактерні п'єси та етюд.

ДРУГИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги

Музично-теоретичні знання

Поняття про метр та ритм.

Розміри 4/4, 4/8; затакт.

Інтервали, акорди.

Мінор (натуральний, гармонічний, мелодичний).

Абревіатура.

Музично-виконавські навички.

Вдосконалення постановочних моментів.

Гама: A-dur (2 октави), a-moll (2 октави) трьох видів.

Хроматична гама (3 октави).

Арпеджіо, акорди.

Флажолети (натуральні), стакато.

Читання нот з листа.

Протягом другого року навчання треба вивчити:

4–6 етюдів на різні види техніки;

8–10 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

Академічний концерт (кінець жовтня – початок листопада) – 2 різнохарактерні п'єси.

Технічний залік (лютий).

Відкритий академічний концерт (березень) – 2 різнохарактерні п'єси.

Підсумковий академічний концерт (кінець квітня – початок травня) – 2 різнохарактерні п'єси та етюд.

Вимоги до технічного заліку:

Гама: A-dur, a-moll (2 октави) різними ритмічними малюнками; хроматична гама (3 октави).

1–2 етюди.

ТРЕТІЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги

Музично-теоретичні знання

Поняття про кварто-квінтове коло тональностей.

Паралельні та одноіменні тональності до 2-х знаків.

Види тризвуків.

Особливі види ритмічного поділу (дуолі, тріолі, квартолі).

Синкопи.

Збільшення тривалості нот (фермата, ліга, крапка).

Агогіка.

Музично-виконавські навички

Гами та вправи різними тривалостями та ритмічними малюнками (дуолі, тріолі, квартолі, пунктирний ритм).

Гами: D-dur, d-moll (2 октави), F-dur (3 октави) (аплікатура А.Сеговії).

D-dur – терціями (1 октава).

Легато (низхідне, висхідне), глісандо, баре.

Зміна тембру.

Читання нот з листа.

Транспонування простих мелодій.

Гра в ансамблі.

Протягом третього року навчання треба вивчити:

4–6 етюдів на різні види техніки;

поліфонічний твір;

6–7 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

Академічний концерт (кінець жовтня – початок листопада)	– 2 твори (один з яких поліфонічний).
Технічний залік (лютий).	
Відкритий академічний концерт (березень)	– 2 різнохарактерні п'єси.
Підсумковий академічний концерт (кінець квітня – початок травня)	– 2 різнохарактерні п'єси та етюд.

Вимоги до технічного заліку:

Гами: D-dur, d-moll (2 октави), F-dur (3 октави) різними ритмічними малюнками та штрихами. D-dur – терціями (1 октава).

1–2 етюди.

Читання нот з листа.

Партії з ансамблю.

ЧЕТВЕРТИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги

Музично-теоретичні знання

Тональності до 4-х знаків.

Головні тризвуки в тональностях та їх обернення. Домінант септакорд.

Елементарний аналіз структури та форми музичного твору, жанрова характеристика.

Знайомство з напрямками сучасної музики (блюз, джаз, поп, рок та ін.).

Музично-виконавські навички

Гами та вправи різними тривалостями, ритмічними малюнками та штрихами.

Гами: G-dur, e-moll, E-dur, (3 октави) (аплікатура А.Сеговії).

G-dur – терціями, октавами (2 октави).

Арпеджіато, вібрато, піцicato, тремоло, легато на різних струнах, бенд.

Знайомство з мелізмами: форшлагги, морденти.

Акомпанемент: позначення нот літерами, схеми акордів.

Підбір простих мелодій.

Транспонування мелодій та акомпанементу.

Читання нот з листа.

Гра в ансамблі.

Протягом четвертого року навчання треба вивчити:

4–6 етюдів на різні види техніки;

поліфонічний твір;

твір великої форми;

5–7 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

Академічний концерт (кінець жовтня – початок листопада)	– 2 твори (один з яких поліфонічний).
Технічний залік (лютий)	

- Відкритий академічний концерт (березень) – 2 різнохарактерні п'єси.
- Підсумковий академічний концерт (кінець квітня – початок травня) – твір великої форми, п'єса та етюд.

Вимоги до технічного заліку:

Гама: G-dur, e-moll, E-dur, (3 октави) (дуолями – секстолями, пунктирним ритмом). G-dur – терціями, октавами (2 октави).

1–2 етюди.

Читання нот з листа.

Партії з ансамблю.

П'ЯТИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги

Музично-теоретичні знання

Тональності до 5-ти знаків.

Домінантсептакорд з оберненнями.

Малий та зменшений ввідний септакорд.

Характерні інтервали.

Лади народної музики.

Складні, мішані розміри.

Аналіз форми та структури музичного твору.

Музично-виконавські навички

Гама та вправи різноманітними тривалостями, ритмічними малюнками та штрихами.

Гама: A-dur, fis-moll (3 октави) (аплікатура А.Сеговії).

A-dur – терціями, секстами, октавами (2 октави).

Елементи прогресивної аплікатури.

Штучні та складені флажолети, пульгар, разгеадо, гольпе, тамбурин, тремоляндю.

Мелізми: групето, трель та ін.

Підбір мелодій, транспонування.

Елементи імпровізації.

Читання нот з листа.

Гра в ансамблі.

Протягом п'ятого року навчання треба вивчити:

4–6 етюдів на різні види техніки;

поліфонічний твір;

твір великої форми;

5–7 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

Академічний концерт (кінець жовтня – початок листопада) – 2 твори (один з яких поліфонічний).

Технічний залік (лютий).

Відкритий академічний концерт (березень) – 2 різнохарактерні п'єси.

Підсумковий академічний концерт (кінець квітня – початок травня) – твір великої форми, п'єса та етюд.

Вимоги до технічного заліку:

Гама: A-dur, fis-moll (3 октави) (дуолі-секстолі, пунктирний ритм).

A-dur – терціями, секстами, октавами (2 октави).

1–2 етюди.

Читання нот з листа.

Партії з ансамблю.

ШОСТИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги

Музично-теоретичні знання

Тональності до 6-ти знаків.

Мажор (гармонічний, мелодичний).

Аналіз форми та жанрова характеристика музичного твору.

Знання основних найбільш уживаних музичних термінів.

Музично-виконавські навички

Гама і вправи різноманітними тривалостями, ритмічними малюнками та штрихами.

Акордові фігурації.

Гама: H-dur, h-moll (3 октави) (аплікатура А.Сеговії).

As-dur – терціями, секстами, октавами (2 октави).

Темпінг, ставка.

Елементи імпровізації.
Підбір мелодій, транспонування.
Читання з листа творів рівня 2–3 класу.
Гра в ансамблі.
Вміння виконувати акомпанемент по нотах та акордових схемах.

Протягом шостого року навчання треба вивчити:

4–6 етюдів на різні види техніки;
поліфонічний твір;
твір великої форми;
5–7 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

Академічний концерт (кінець жовтня – початок листопада) – 2 твори (один з яких поліфонічний).
Технічний залік (лютий).
Відкритий академічний концерт (березень) – 2 різнохарактерні п'єси.
Підсумковий академічний концерт (кінець квітня – початок травня) – твір великої форми, п'єса та етюд.

Вимоги до технічного заліку:

Гами: H-dur, h-moll (3 октави).
As-dur – терціями, секстами, октавами (2 октави).
1–2 етюди.
Читання нот з листа.
Партії з ансамблю.

СЬОМИЙ КЛАС

**Орієнтовні річні вимоги
Музично-теоретичні знання**

Тональності до 7-ми знаків.
Симетричні лади модального типу.
Модуляції у тональності першого рівня спорідненості.
Поглиблений аналіз форми та структури музичного твору, жанрова характеристика.

Музично-виконавські навички
Гами і вправи різними тривалостями, ритмічними малюнками та штрихами в усіх тональностях (аплікатура А.Сеговії).
Прогресивна аплікатура.
Вміння грати гами різними інтервалами (терціями, секстами, октавами, децимами).
Вільне читання з листа творів рівня 3–4 класу.
Транспонування мелодії та акомпанементу на різні інтервали.
Навички імпровізації.
Гра в ансамблі.
Вміння виконувати акомпанемент по нотах та акордових схемах.

Протягом сьомого року навчання треба вивчити:

4–5 етюдів на різні види техніки;
поліфонічний твір;
твір великої форми;
5–6 різнохарактерних п'єс.

Контрольні заходи:

Прослуховування (грудень) – 2 п'єси та етюд.
Прослуховування (квітень) – вся програма.
Випускний іспит (травень) – твір великої форми; поліфонічний твір;
2 різнохарактерні п'єси (одна з яких – обробка народної пісні або танцю);
етюд.

ВОСЬМИЙ КЛАС

Орієнтовні річні вимоги

Закріплення усього матеріалу теоретичних знань та вдосконалення набутих технічних навичок.

Підготовка програми, що відповідає вимогам вступних іспитів у відповідні вищі навчальні заклади I–IV рівнів акредитації.

Контрольні заходи:

- Прослуховування (грудень) – 2 п'єси та етюд.
Прослуховування (квітень) – вся програма.
Випускний іспит (травень) – твір великої форми; поліфонічний твір;
2 різнохарактерні п'єси (одна з яких – обробка народної пісні або танцю);
етюд.

Орієнтовні програми підсумкових академічних концертів Строк навчання – 5–6 років

ПЕРШИЙ КЛАС

- Д. Агуадо. Тема і варіація (10, 48)
Українська народна пісня “Метелиця”, обр. К. Смаги (5, 22)
О. Іванов-Крамської. Етюд e-moll (5, 35)

- Ф. Моліно. Рондо (5, 25)
О. Іванов-Крамської. Жарт (11, 42)
Є. Шварц-Рейфлінген. Етюд (6, 57)

ДРУГИЙ КЛАС

- О. Іванов-Крамської. Варіації на тему української народної пісні “Дівка в снігах стояла” (6, 39)
К. Чеченя. Крок назустріч (4, 40)
П. Агафшин. Етюд (6, 55)

- Р. Бартоллі. Романс (11, 120)
К. Віленський. Жарт (6, 29)
Ф. Сор. Етюд (6, 62)

ТРЕТІЙ КЛАС

- Н. Кост. Рондо (7, 45)

- Ч. Беррі. Рок-н-рол (4, 29)
Е. Казаньяс. Етюд (3, 27)

- Ф. Карулі. Рондо (7, 47)
Д. Дюарт. Прелюд (7, 32)
Л. Брауер. Етюд № 7 (3, 20)

ЧЕТВЕРТИЙ КЛАС

- М. Джуліані. Соната (8, 36)
Дж. Леннон, П. Маккартні. Вісім днів на тиждень (4, 34)
М. Каркассі. Етюд (10, 105)

- Грецький народний танець “Чабан”, обр. М. Михайленка (8, 48)
К. Чеченя. Рок-мозаїка (4, 38)
Т. Дамас. Етюд-скерцо (2, 30)

Орієнтовні програми випускних іспитів

П'ЯТИЙ КЛАС

- Й. С. Бах. Гавот (9, 36)
П. Полухін. Фантазія на тему української народної пісні “Щедрик” (9, 51)
Д. Скарлатті. Соната e-moll (12, 48)
Л. Матвійчук. Веснянка (9, 30)
А. Дьюї. Етюд (3, 33)

- Й. – С. Бах. Жига (9, 55)
Д. Чимароза. Соната (9, 59)
А. Бойко. Варіації на тему української народної пісні “Сонце низенько” (пам'яті К. Смаги) (1, 20)
І. Хуторянський. Веснянка (9, 43)
Е. Віла Лобос. Етюд № 2 (13, 230)

ШОСТИЙ КЛАС

- М. Дремлюга. Прелюдія і fuga (9, 27)
Ф. Морено-Торроба. Сонатина, ч. I (10, 187)

А. Бойко. Варіації на тему української народної пісні “Ой чий то кінь стоїть?” (1, 26)

Е. Віла Лобос. Запрошення до танцю (9, 41)

М. Джуліані. Етюд (ор. 48, № 22) (10, 149)

(Цифри у дужках означають порядковий номер у списку рекомендованої літератури та сторінку вказаної збірки).

Орієнтовні програми підсумкових академічних концертів Строк навчання – 7–8 років

ПЕРШИЙ КЛАС

М. Каркассі. Полька (5, 11)

Російська народна пісня “То не ветер ветку клонит”, перекладення

О. Іванова-Крамського (5, 12)

О. Іванов-Крамської. Етюд C-dur (5, 31)

Й. Мертц. Анданте (5, 26)

Естонський народний танець, обр. О. Іванова-Крамського (5, 18)

С. Накахіма. Етюд-анданте (2, 3)

ДРУГИЙ КЛАС

Н. Паганіні. П’еса (6, 14)

Українська полька, обр. Н. Іванової-Крамської (6, 19)

Е. Казаньяс. Етюд (3, 25)

Угорський народний танець “Чардаш”, обр. Й. Мертца (6, 13)

Є. Юцевич. Канон (6, 6)

В. Гетце. Етюд C-dur (6, 58)

ТРЕТІЙ КЛАС

О. Іванов-Крамської. Ігрова (6, 32)

У. Шрайбер. Сила волі (4, 7)

М. Джуліані. Етюд (ор. 30 № 5) (2, 12)

З. Беренд. Варіації на тему старовинної англійської пісні “Зелені рукава” (14, 33)

К. Чеченя. Регрес (4, 15)

Х. Сагрерас. Етюд a-moll (3, 42)

ЧЕТВЕРТИЙ КЛАС

Ф. Таррега. Гавот “Марія” (13, 127)

К. Чеченя. Блюзова сюїта (4, 4)

М. Зеленка. Етюд № 1 (3, 48)

І. Хуторянський. Сонатина (7, 55)

Дж. Леннон, П. Маккартні. День народження (4, 37)

М. Джуліані. Етюд (ор. 100, № 13) (10, 96)

П’ЯТИЙ КЛАС

Л. Ревуцький. Колискова (8, 8)

К. Чеченя. 5 епізодів з життя ковбоїв (4, 20)

М. Джуліані. Етюд (ор. 48, № 23) (10, 145)

Ф. Сор. Рондо (10, 108)

Х. Віньяс. Мрії (12, 94)

Н. Альфонсо. Етюд для Ільзи Альфонсо (3, 30)

ШОСТИЙ КЛАС

М. Джуліані. Сонатина C-dur (11, 129)

Е. Віла Лобос. Запрошення до танцю (9, 41)

К. Кочоліс. Етюд (3, 51)

Н. Кост. Менует (9, 14)

П. Полухін. Варіації на тему російської народної пісні “Вечерний звон” (8, 30)

Х. Сагрерас. Етюд “Колібрі” (3, 46)

Орієнтовні програми випускних іспитів

СЬОМИЙ КЛАС

- М. Дремлюга. Прелюдія і fuga (9, 57)
А. Бойко. Варіації на тему української народної пісні "Ой чий то кінь стоїть?" (1, 26)
М. Джуліані. *Allegro* з Сонати op. 15 (10, 154)
Ф. Морено-Торроба. Прелюд (10, 185)
Е. Віла Лобос. Етюд № 1 (12, 4)

ВОСЬМИЙ КЛАС

- Й. С. Бах. Лур (10, 179)
Ф. Морено-Торроба. Сонатина, ч. I (10, 187)
О. Іванов-Крамської. Варіації на тему російської народної пісні "Как у нас во садочке" (9, 48)
К. Віленський. Пісня (9, 38)
М. Джуліані. Етюд (op. 48, № 22) (10, 149)

(Цифри у дужках означають порядковий номер у списку рекомендованої літератури та сторінку вказаної збірки).

Рекомендована література

1. Бойко А. Твори для шестиструнної гітари (третья та четверта редакції, доповнені). К., 2002, 2004.
2. Вибрані етюди для шестиструнної гітари. /Упор. Славський В. В. – К.: Музична Україна, 1980, 1993.
3. Етюди для шестиструнної гітари на різні види техніки. Вип.1. /Упор. Славський В. В. – К.: Музична Україна, 1981.
4. Чеченя К. "Блюз, регтайм, кантрі, рок-н-ролл". – К.: "Мета-Арт" 2000.
5. Шестиструнна гітара. Підготовчий та перший клас. /Упор. Михайленко М. П. – К.: Музична Україна, 2000.
6. Шестиструнна гітара. Другий клас (третє видання). /Упор. Михайленко М. П. – К.: Музична Україна, 1988.
7. Шестиструнна гітара. Третій клас (третє видання). /Упор. Михайленко М. П. – К.: Музична Україна, 1989.
8. Шестиструнна гітара. Четвертий клас (третє видання). /Упор. Михайленко М. П. – К.: Музична Україна, 1990.
9. Шестиструнна гітара. П'ятий клас (друге видання). /Упор. Михайленко М. П. – К.: Музична Україна, 1986.
10. Агафошин П. Школа игры на шестиструнной гитаре. Издание четвертое, переработанное – М.: Музыка 1983, 1990.
11. Кирьянов Н. Г. Искусство игры на шестиструнной гитаре, Ч. I. – М., 1991.
12. Кирьянов Н. Г. Искусство игры на шестиструнной гитаре, Ч. II, тетрадь первая. М., 1991.
13. Кирьянов Н. Г. Искусство игры на шестиструнной гитаре, Ч. II, тетрадь вторая. М., 1991.
14. Кирьянов Н. Г. Искусство игры на шестиструнной гитаре, Ч. III. – М., 1991.

Методична література

1. Кузнецов І. С. Техніка гри на шестиструнній гітарі. – К., 1972.
2. Козлин В. И. Теоретические основы структурно-функциональной организации опорно-двигательного аппарата гитариста. – К., 1996.
3. Лазарева А. Д. Учимся играть. Методическое пособие. Харьков, 1997.
4. Манилов В. Учись аккомпаніровать на гитаре. – К., 2003.
5. Манилов В., Молотков В. Техника джазового аккомпанеента на шестиструнной гитаре. – К., 1988.

6. *Молотков В.* Джазовая импровизация на шестиструнной гитаре. – К., 1989.
7. *Молотков В.* Аранжировка для гитары. – К., 1997.
8. *Михайленко Н. П.* Методика преподавания игры на шестиструнной гитаре. – К., 2003.
9. *Михайленко Н. П., Фан Динь Тан.* Справочник гитариста. – К., 1998.
10. *Степанов И. А.* Комплексная система музыкального образования школьников. – К., 1990.
11. *Агафошин П. С.* Школа игры на шестиструнной гитаре. – М., 1990.
12. *Вещицкий П. О.* Самоучитель игры на шестиструнной гитаре. Аккорды и аккомпанемент. – М., 1986.
13. *Иванов-Крамской А. М.* Школа игры на шестиструнной гитаре. – М., 1986.
14. *Каркасси М.* Школа игры на шестиструнной гитаре. – М., 1982.
15. *Кирьянов Н. Г.* Искусство игры на шестиструнной гитаре (в 3-х частях). – М., 1991.
16. *Ларичев Е. Д.* Самоучитель игры на шестиструнной гитаре. – М., 1984 (2000).
17. *Николаев А. Г.* Самоучитель игры на шестиструнной гитаре. – М. – Л., 1986.
18. *Пухоль Э.* Школа игры на шестиструнной гитаре. – М., 1986.

Література з теорії музики

1. *Андреева О.* Основы музыкальной грамоты. – К., 1978.
2. *Павлюченко С.* Элементарная теория музыки. – К., 1997.
3. *Смаглій Г. А., Маловик Л. В.* Элементарная теория музыки. – Харьков, 2001.
4. *Вахромеев В. А.* Элементарная теория музыки. – М., 1971.
5. *Фридкин Г.* Практическое руководство по музыкальной грамоте. – М., 1987.

Для нотаток

Blank musical notation lines for notes.

